

**ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ВАСПИТАЧЕ
И ПОСЛОВНЕ ИНФОРМАТИЧАРЕ „СИРМИЈУМ“
СРЕМСКА МИТРОВИЦА**

**КОРИШЋЕЊЕ ЕЛЕКТРОНСКИХ МЕДИЈА У ПОРОДИЦИ
МАСТЕР РАД**

Предмет: Дете и медији

Ментор:
др Слађана Миленковић, проф.

Студент:
Бранислава Јањић

Сремска Митровица, 2025.

ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ВАСПИТАЧЕ

И ПОСЛОВНЕ ИНФОРМАТИЧАРЕ „СИРМИЈУМ“

СРЕМСКА МИТРОВИЦА

КОРИШЋЕЊЕ ЕЛЕКТРОНСКИХ МЕДИЈА У ПОРОДИЦИ

МАСТЕР РАД

Предмет: Дете и медији

Ментор:

др Слађана Миленковић, проф.

Студент:

Бранислава Јањић

17/2023М

Сремска Митровица, 2025.

АПСТРАКТ

Електронски медији се све чешће спомињу у свакодневном животу. Самим тим, често се на њих наилази у животима деце, односно током њиховог развоја. Електронски медији утичу на њихово образовање и васпитање. Ипак, електронски медији имају, како својих позитивних, тако и својих негативних страна. Свакако да се родитељи деце највише плаше оних негативних страна, односно утицаја на самопоуздање деце, на контактирање од стране лоших људи итд.

Од велике је важности слушати своје дете, разговарати редовно са њим о битним стварима са којима може да се сусретне током живота, како би се избегле неке непријатне ситуације, како за дете, тако и за родитеља. До битних информација, тј. како електронски медији утичу на децу, али и на саме родитеље приликом васпитавања деце, се свакако најбоље долази путем истраживања. На тај начин је могуће сазнати најбитније ствари са којима се суочавају родитељи, шта је то што их највише плаши, као и то да ли им је потребна стручна помоћ приликом васпитања и образовања деце. Очекује се да васпитач најпре прошири своје знање у овој области и да на основу резултата истраживања организује за родитеље како би им пружио подршку да на најбољи начин утичу на коришћење дигиталних медија код деце.

Рад се базира на теоријском и практичном, односно истраживачком делу. Теоријски део говори о електронским медијима који се данас користе, о појму породице, о могућностима електронских медија, поготово Интернета, али и о његовим лошим странама и многим другим битним ставкама везаним за ову тематику.

Циљ овог дела је да допринесе јаснијој слици начина коришћења електронских медија у породици, као и да се пружи помоћ и подршка родитељима у контроли утицаја дигиталних медија на децу у предшколском узрасту. Истраживање је спроведено у старијој вртићкој групи и групи пред полазак у школу Установе за предшколско образовање и васпитање деце „Полетарац“, објекат „Стара Управа“, анкетним упитником који је попуњавало 50 родитеља, а резултати су показали да је родитељима потребна подршка и смернице у контроли утицаја електронских медија на децу.

Истраживачки део састоји се из приказа циља рада, задатака у оквиру истраживања, методологије и приказа добијених резултата путем анкетног упитника. Резултати су анализирани и обрађени, приказани су на два начина, а то су дескриптивним и графичким

путем. Овај рад користиће како родитељима, тако и васпитачима у даљем раду са децом, дати им смернице како да контролишу употребу електронских медија у раном детињству, те да деци омогуће да безбедно бораве на Интернету, јер га је дигитално време начинило делом дететове свакодневнице.

Кључне речи: електронски медији, породица, деца.

САДРЖАЈ

АПСТРАКТ	3
САДРЖАЈ.....	5
УВОД.....	7
1. ТРАДИЦИЈА У ОДНОСУ НА ЕЛЕКТРОНСКЕ МЕДИЈЕ	9
2. ДЕЦА И ЕЛЕКТРОНСКИ МЕДИЈИ.....	10
3. ЕЛЕКТРОНСКИ МЕДИЈИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОЈ УСТАНОВИ.....	12
4. ДИГИТАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈА ВАСПИТАЧА.....	14
5. ПАМЕТНЕ ИГРАЧКЕ.....	15
6. ВИДЕО ИГРЕ У ПРЕДШКОЛСКОМ УЗРАСТУ.....	16
7. РОДИТЕЉСКО ПОСРЕДОВАЊЕ У КОРИШЋЕЊУ ЕЛЕКТРОНСКИХ МЕДИЈА КОД ДЕЦЕ.....	19
8. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА	23
8.1 ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА.....	23
8.2 ПРОБЛЕМ ИСТРАЖИВАЊА.....	23
8.3 ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА.....	23
8.4 ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА.....	23
8.5 ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА.....	23
8.6 МЕТОДЕ, ТЕХНИКЕ И ИНСТРУМЕНТИ ИСТРАЖИВАЊА.....	23
8.7 ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА.....	24
8.8 РЕЗУЛТАТИ СА ДИСКУСИЈОМ	25
8.9 ДИСКУСИЈА О РЕЗУЛТАТИМА	38
8.10 ДИСКУСИЈА О ТЕМИ.....	42
9. ПРЕДЛОГ УВОЂЕЊА ПРОМЕНЕ У ПРАКСУ.....	43
9.1 ПРЕДЛОГ РАДИОНИЦА НА ТЕМУ.....	44

10.ЗАКЉУЧАК	45
ЛИТЕРАТУРА	47
ПРИЛОЗИ.....	50

УВОД

Током праксе сусрећемо се често са утицајем дигиталних медија на децу, односно на њихово васпитање и образовање. Проблем настаје када електронски медији узимају примат у свакодневници детета. У пракси се сусрећемо са разним проблемима везаним за утицај Интернета и телевизије на децу, па је задатак васпиача да се овим проблемима бави. Децу је веома важно слушати и посматрати како бисмо увидели какав је утицај масовних медија на њихово детињство. Они током првих година живота морају бити активни како адекватно напредовали. У данашње време, у време дигитализације, деца су често пасивна, као и физички неактивна.

Данас је експанзија мобилних уређаја у пуном јеку. Мобилни уређаји при самом појављивању имали су скроз другу намену, првобитно је то било пружање могућности комуникације и размена текстуалних порука. Данас корисници мобилних уређаја не могу замислити живот без тзв. паметних телефона.

Наука предвиђа да ће у наредним годинама доћи до експанзије дигитализације, па и паметних телефона. Како је на децу најлакше утицати, а нарочито путем електронских медија којима су изложени у великој мери.

Само увођење електронских медија у васпитно-образовни процес није довољно. Да би се искористио њихов максимални потенцијал васпитачи морају бити дигитално компетентни, поседујући одређена знања и вештине за коришћење истих.

Данас је све више људи који утицају паметних телефона сматрају неповољним за развој и здравље детета. Сведоци смо да је све више млађих корисника мобилних апликација, који су препуштени самосталном функционисању у свету електронских медија. Да ли медији заиста само неповољно утичу на децу?

Детектовањем образовних потенцијала мобилних апликација искористићемо максимум истих. Бављењем децом у дигиталном добу, заступљеношћу дигиталних технологија у породици, васпитно-образовним установама, упознаћемо другу стране медаље електронских медија и помоћи родитељима у контроли истих.

Поред тога, утицај медија је изразит, поготово у породичном контексту. Због тога је важан сегмент деловања васпитача управо сарадња са родитељима, који су великој мери збуњени и забринуте. Свесни су да је дигитализација узела примат у свакодневници детета, а да је утицај Интернета у доста случајева негативан.

Оно што им је неопходно су свакако смернице како да децу усмере на правилно, умерено, односно дозирано коришћење овог ресурса забаве (најчешће). Да би васпитач родитељима приближио корисне електронске садржаје који ће децу поред забаве и нешто научити, а да притом не утичу негативно да његов развој, важно је сагледати на који начин су медији заступљени у продици, шта је оно што родитеље највише брине, која додатна знања и информације су им потребни.

Циљ рада јесте указати на могућности коришћења електронских медија у породици, на његове добре и лоше стране, односно на које све начине је могуће правилно усмерити децу, како би се иста адекватно развијала током година.

Предмет рада се односи на само коришћење електронских медија у оквиру породице.

Рад се базира на теоријском и практичном, односно истраживачком делу. Теоријски део говори о електронским медијима који се данас користе, о самом појму породице, о могућностима електронских медија, поготово Интернета, али и о његовим лошим странама и многим другим битним ставкама везаним за ову тематику.

Што се тиче емпиријског или истраживачког дела, овај део се састоји из приказа циља рада, задатака у оквиру истраживања, методологије, а потом и самог приказа добијених резултата путем анкетног упитника. Након што се добију резултати од стране родитеља, потребно је анализирати их и обрадити, па се потом они приказују на два начина, а то су дескриптивним и графичким путем.

Од велике је важности добити информације из прве руке, односно у овом случају од родитеља, јер се на тај начин најлакше може открити шта је то што је родитељима потребно како би могли да изађу на крај са савременим уређајима и могућностима. Свакако да се родитељство током времена променило, па је из тог разлога битан и сам приступ васпитању и образовању данашње деце. Узајамна сарадња и међусобна подршка родитеља и васпитача је изузетно битна, јер вребају многобројне опасности путем електронских медија, које раније нису ни постојале, нити биле доступне децу у тим годинама. Самим тим, потребно је пуно пажње и труда како би се данас, у 21. веку, деца извела на прави пут и умела да се „одбране“ од различитих опасности које се налазе иза сваког ћошка.

1.ТРАДИЦИЈА У ОДНОСУ НА ЕЛЕКТРОНСКЕ МЕДИЈЕ

Данас је изузетно тешко дете заинтересовати за читање књига, с обзиром на то чиме је све окружено. Ипак, читање подстиче креативност код деце, долази до развоја језика, до емоционалне способности, али и постиче интелигенцију. Захваљујући читању, деца утичу на своје знање, тако што га проширују, а и богате свој фонд речи.

„С обзиром на то да је телевизија присутна у свакодневном животу, како деце, тако и одраслих, књига се дефинитивно ставља на друго место. Из тог разлога је веома важно да се деца одмалена уче да воле књиге, тако што им се читају различите приче или бајке, показују неке сликовнице у складу са њиховим годинама, посећују дечије библиотеке итд“ (Миленковић, 2012).

Као главна техника у комуникацији се јавља свакако говор људи. „Говором се преноси одређена информација у виду поруке од једног човека до другог. Ипак, електронски свет је утицао на тај начин да је могуће усмена реч изговорити на једног крају света, а да је слуша било ко на различитим крајевима света. Првобитно је телевизија била средство забаве, која је помагала да се људи склоне од неких својих проблема, а данас је постала средство зависности, којој све више подлежу и деца“ (Миленковић, 2012). „У сваком случају, говор би требао да буде одмерен, али да са друге стране његова изражајност највише зависи од конкретне ситуације. Како би се то вежбало, неопходно је импровизовати, играти игру брзог говора, споро казивати, односно вежбати на различите начине свој говор“ (Миленковић, 2022).

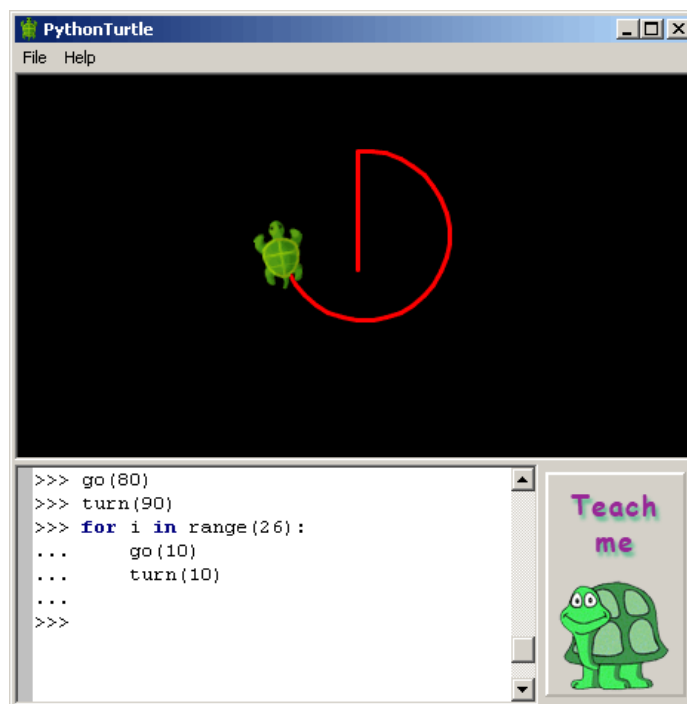
Као најмоћнији медиј који служи за масовну комуникацију, може се рећи да се данас телевизија издваја као такав. Путем телевизије долазимо до различитих информација и на тај начин је дошло до промене људске живота на горе. „Данас се може рећи да, захваљујући телевизији, свет постаје једно глобално село“ (Лемиш, 2008).

1. ДЕЦА И ЕЛЕКТРОНСКИ МЕДИЈИ

Оно што се свакако не може порећи, поредећи децу која одрастају у дигиталном добу и децу која су одрасла без електронских медија, је да су генерације другачије. „Релевантне промене које се временом дешавају, у датом смислу, не огледају се у начину облачења, исхране или одабиру музике, већ управо у њиховом дигиталном окружењу“ (Велички, 2007). Граница при којој деца добијају мобилне уређаје се знатно померила, те су мобилни уређаји део дечије свакодневнице. Често их можемо видети како гледају различите интернет садржаје.

„Мало је упуштава стручњака васпитачима и родитељима о правилној употреби мас-медија за добар развој дететове личности. Дете је све више у пасивној интеракцији са ТВ екраном, новинама, књигом, мониотом или гласом непознатог спикера, а све мање времена проводи у друштву“ (Миленковић, 2012).

Једна од основних особина дигиталног доба је претварање механичких радњи у електронске. Садржаји дигиталног карактера могу бити и конструктивног карактера, а један од примера је програм „Logo turtle“, који пред дете ставља задатак грађења уз помоћ манипулисања иконама електронским путем, што представља прототип прављења конструкције манипулисањем реалним предметима, односно механичким путем. Развијањем овог програма деца граде и управљају корњачом електронским путем, чиме преносе сигнале својим објектима које граде и самим тим преузимају улогу програмера, истраживача, креатора сопствених пројеката (Bers, 2008). На Слици 1. налази се програм „Logo turtle“.

Слика 1. Програм „Logo turtle“

Током истраживања која су спроведена у Европи, а тичу се електронских медија у раном животном добу, дошло се до резултата који нису изненадили. Истраживања показују да су деца узраста млађег од 8 година, веома активни учесници дигиталне стварности. Резултати истраживања су показали следеће:

- У Енглеској деца узраста од 3-4 године проводе у просеку 8 сати недељно на интернету, 86% њих има приступ таблету
- Деца узраста од 5-7 година проводе у просеку око 9 сати недељно на интернету
- Половина деце узраста од 6 месеци до 3 године свакодневно користи мобилне уређаје са екранима осетљивим на додир.

Унашој земљи 2016.године спроведено је истраживање од стране Института за психологију и УНИЦЕФ-а „Деца света на интернету“. Резултати су показали да је просечно дете узраста до 10 година, први пут приступило Интернет мрежи са навршених 6 година живота, док је просечно дете 17 година старости први пут приступило Интернету са пуних 10 година. Истраживање је још тада показало да се старосна граница у приступању електронским медијима све мања и да деца све раније постају активни

учесници дигиталног живота, те да се развијањем модерних технологија повећава број часова проведених уз исте. Деца најчешће време проводе уз електронске активности паметних телефона и то:

- Слушање музике
- Гледање видео садржаја (најчешће коришћена апликације је YouTube), чији се потенцијал у васпитно образовном смислу огледа у ојачавању дечијег доживљаја, нарочито о стварима које нису доступне у дечијем окружењу- упознају свет који их окружује
- Играње видео игара-50% деце предшколског узраста игра видео игре, док чак 80% деце млађег школског узраста игра видео игре
- Снимање
- Фотографисање

Задатак одраслих је да пружи деци могућност да стичу дигиталне вештине, а да деца притом буду заштићена од свих облика насиља и дискриминације-што је дечије најважније право.

2. ЕЛЕКТРОНСКИ МЕДИЈИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОЈ УСТАНОВИ

Примена електронских медија у васпитно-образовним установама је веома рисакнтан и одговоран посао за васпитаче. Електронски медији могу имати како позитивне, тако и негативне исходе. У зависности од дигиталне писмености васпитача деца ће развијати своје вештине без негативних последица по њихов развој. Уколико се примењују адекватни начини за рад са децом, могуће је извући максимум из електронских медија у васпитно-образовној установи. Неки од њих су:

- Електронски медији се користе као подстицај саме интеракције међу децом
- Дигиталне вештине користе се за интеракцију са породицом, другом васпитном групом, васпитачима (најбољи начин за реализацију је да преносиви компјутер буде свакодневно смештен у радној соби- деци ће постати део свакодневног искуства)
- Деца усвајају почетне информатичке вештине

Данас су у свету примењени и софтвери који су направљени за децу од од 6 месеци до 3 године. Они су најчешће у облику сликовница, прилагођених узрасту и намењених за коришћење искључиво уз родитељски надзор/помоћ.

„Медијски образовни програми морају бити усмерени на разумевање улоге медија и њених ефеката на друштво“ (Миленковић, 2012).

Према неким истраживањима дете је способно да овлада вештинама управљања рачунаром око треће године живота. Резултати говоре да се то код деце дешава спонтано, као што овладавају неком другом вештином употребе других технолошких достигнућа.

„Деца у најранијем детињству користе своја чула, упознају свет око себе, истражују. Основни извор дотока информација је игра. Кроз игру деца изграђују доживљај стварности, других људи, али и себе. Игра је начин комуницирања детета са спољашњим светом, оно путем игре прима утиске о околини“ (Миленковић, Николлић 2015). Неколико сегмената развоја као што су: развој комуникације и стваралаштва, социо-емоционални развој, конгитивни развој, физички развој.

Електронски медији могу допринети унапређењу рада са децом у васпитној-образовној установи тек онда када васпитач буде желео да буде напредан и иновативан, а претеча томе је свакако обезбеђивање технологије од стране саме установе. Могу се употребљавати медији у виду рачунара, пројектора, паметних телефона, телевизора итд. На слици 2. приказана су деца у току едукативне игре на таблети у предшколској установи.

Слика 2. Деца у току едукативне игре на таблети у предшколској установи

3. ДИГИТАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА

Како деца у све раније узрасту имају контакт са електронским медијима, тако се мења и потреба васпитача да иде у корак са временом. Дигиталне технологије узимају примат, родитељи су збуњени и недовољно информисани како да ограниче и усмере дете при коришћењу дигиталних уређаја, односно нове технологије. У томе ће им помоћи васпитач, уколико је довољно дигитално компетентан. Како је компетентост васпитача одређена кроз три подручја (развијање сарадње и заједнице учење, непосредни рад са децом, развијање професионалне праксе) он мора константно да развија своја умења, а самим тим и дигиталне компетенције.

Недавно су усвојени „Стандарди компетенција за професију васпитача и њиховог професионалног развоја” где дигиталне компетенције представљају једну од најбитних ставки у васпитачком даљем напредовању. Особе које се баве подучавањем деце у предшколском систему требало би да поседују знања о употреби електронских медија, користе предности контролишући потенцијалне опасности које могу наступити, код деце и родитеља развијају свест и навике за њихову правилну употребу, воде различите базе података, планирају дневне активности користећи електронске медије адекватно, стручно се усавршавају, интегришу дигиталне технологије у свакодневни рад са децом на правилан начин итд.

Бити компетентан васпитач значи приступати креативно, професионално и етички. Васпитачи и родитељи су свакодневни посредници у дететовом коришћењу електронских медија, стога они представљају камен темељац у остваривању највеће добити за дете у дигиталном добу- безбедно и конструктивно коришћење паметних уређаја. Како је њихова улога таква морају поседовати дигиталне компетенције и вештине дигиталне писмености.

Иако су у Европи покренуте бројне иницијативе за подршку дигитализације запослених у образовању, у Србији још увек нису задовољени критеријуми који би омогућили васпитачима да се свакодневно усавршавају. Оно што им је индивидуално доступно су свакако семинари, курсеви који су у данашње време у експанзији, те се запослени у предшколским установама могу на тај начин дигитално усавршавати, откривати идеје које могу применити у пракси са децом. Код васпитача ово би представљало полазиште за даљи напредак.

Надоградивши свој ум идејама васпитач ће имати најбоље могуће полазиште рефлексивног практичара. Делујући одмах, ухвативши корак са убрзаним развојем електронских медија спречићемо генерацију која одраста у дигиталном окружењу да постане подложна негативним утицајима.

„Нова времена донела су праксу да васпитач више није центар у процесу самог учења, него помаже деци да уче на сопствени начин и нове информације претворе у знање. Његова основна улога је да мобилне технологије посматрају као помоћ у учењу код тражења, обраде или дељења информација, чиме ће разумети да највише од њега зависе резултати процеса учења, да у данашњем свету има толико могућности и предности мобилног учења, те да ће га адекватна примена мобилних уређаја довести до успешности у процесу учења“ (Кузмановић, 2019).

4. ПАМЕТНЕ ИГРАЧКЕ

Међу најновије изуме блиске деци у раном детињству појавиле су се тзв. „Паметне играчке“. Оне спадају у једно од најскоријих технолошких достигнућа. Ове играчке су изум којим ће се, засигурно, играти наредне генерације. Ради се о низу интерактивних играчака повезаних на Интернет у виду медведа, бебе, сата, лутке итд. Играчке су повезане на мобилну апликацију путем Интернета. Најчешће садрже уграђене микрофон, камеру, сензор, што није нужно.

Иако овакве играчке имају својих позитивних утицаја на дете, не треба заборавити ни оне негативне које деци доносе ризике:

- Приватност деце
- Претерана употреба може довести до поремећаја, односно недостатка сна код деце
- Мањак комуникације у породици (дете је усмерено доста времена на играчку уместо на родитеље)
- Игра или играчка је сувише контролисана- вођена је алгоритмима

Оно што је свакако најбитније је да се деца заштите како од стране родитеља, тако и од стране васпитача за играчке које употребљавају. Неопходно је заштити њихову приватност и проверити сигурност и поузданост саме играчке.

Како је на глобалном нивоу дошло до експанзије оваквих играчака, те су неке од њих повредиле право детета на заштиту приватности.,,Медији сnose велику одговорност за садржаје које ће понудити деци“ (Миленковић, 2012).

Један од примера који је одјекнуо је случај америчке компаније VTech, која се бави производњом оваквих играчака. Ова компанија је прикупила податке о 650000 деце која су преузела апликацију и користила је са играчкама. Компанија се није постарала да подаци о деци буду сачувани-угрозила је дечију приватност тражећи од деце податке без сагласности родитеља и без напомињања у које сврхе су подаци потребни. Платили су казну у износу 650000 долара. На слици 3. приказан је модел паметног сата.

Слика 3. Паметни сат

5. ВИДЕО ИГРЕ У ПРЕДШКОЛКОМ УЗРАСТУ

Друштвена свест о дигиталним уређајима, програмима, апликацијама на Интернету задњих година веома се брзо шири. Ово има својих позитивних страна, али и негативних. Родитељима су доступни многи чланци од страна необразованих особа, неупућених у тему, који у њима изазивају страх и неповерење у електронске медије. Свесни смо да данас на Интернету свако од нас може написати чланак који ће

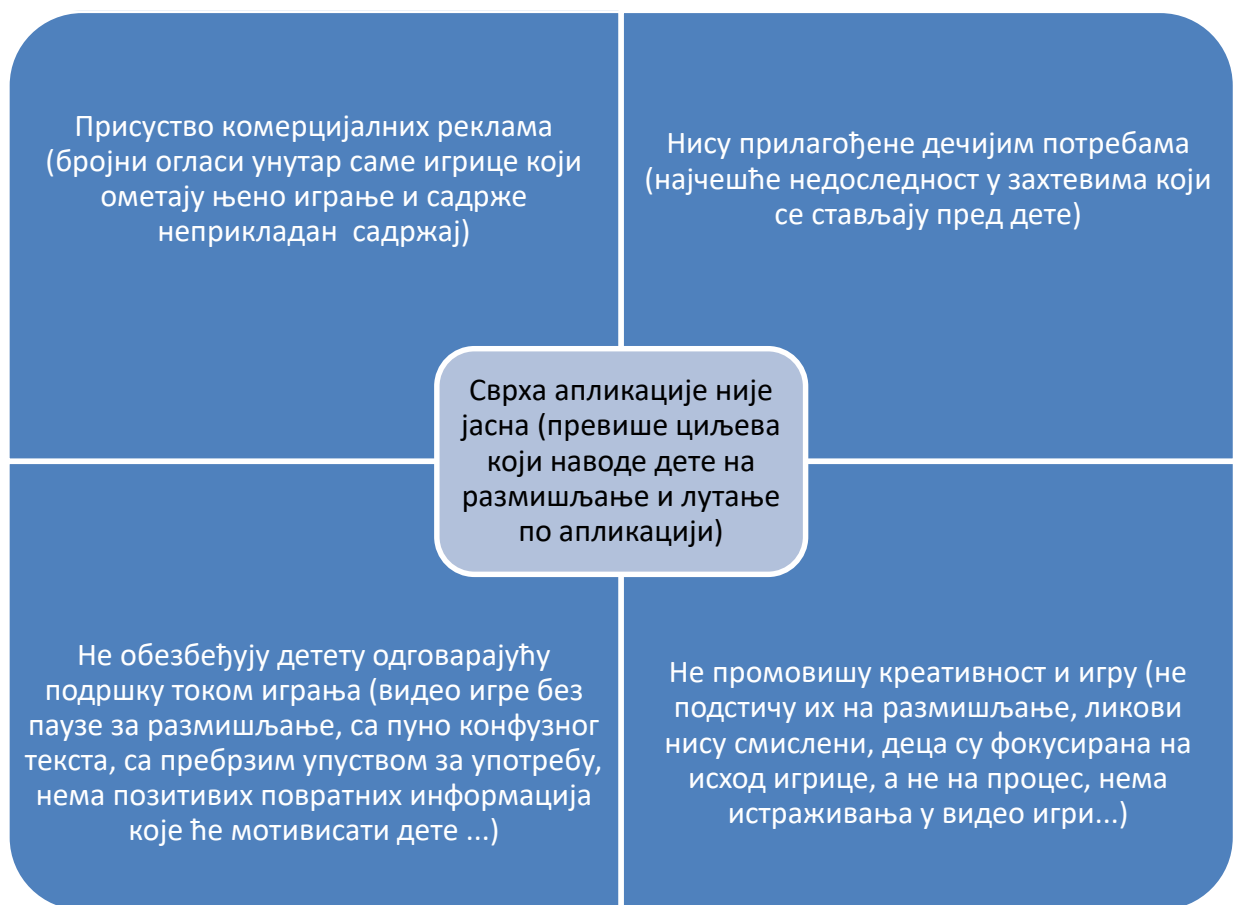
прочитати милиони људи, али да ли је свако од нас компетентан да говори о овој деликатној теми?

Један сегмент електронских медија су и видео игре које су кроз време постале веома омражене од стране родитеља, из убеђења да штете дечијем развоју. Оваква свест им је, у већини случајевима, наметнута од стране околине, али и медија који промовишу негативност дигиталних уређаја.

Оно што је свакако потпомогло оваквом мишљењу су видео игре непримереног садржаја. Налазе се свуда и деци су веома лако доступне уколико немају родитељски надзор.

Нису све апликације и видео игре намењене деци примерене њиховим узрасним и развојним потребама. Уосталом, већину апликација (али не све) креирали су дизајнери који нису стручњаци за дечији развој (Zosh, 2017).

Слика 4. Карактеристике апликација које нису повољне по дечији развој

Слика 4. Карактеристике апликација које нису повољне по дечији развој

Оно што ће помоћи родитељима у бирању видео игре за своје дете су свакако коментари и рецензије људи који су већ играли одређену видео игру. Ови коментари могу бити од користити, али родитељ ни би требао да се стопроцентно ослони на њих, имајући у виду да корисници изражавају своје ставове о игрици (нису у питању стручњаци).

Одрасли се могу информисати о игри на разним веб страницама, а уколико то не учине, могу пробати саму игрицу пре детета, па по свом нахођењу одлучити да ли је игра адекватна или не.

Велики број видео игара садржи непримерене садржаје(често и насиље), али не смемо занемарити да велики број њих може бити повољан за дечији развој.

Слика 5. добити које доноси играње видео игара

Слика 5. Добити које доноси играње видео игара

6. РОДИТЕЉСКО ПОСРЕДОВАЊЕ У КОРИШЋЕЊУ ЕЛЕКТРОНСКИХ МЕДИЈА КОД ДЕЦЕ

Време дигитализације довело је породицу у незавидан положај. Родитељи су збуњени, често су на интернет садржајима које претражују уплашени негативним страна које је донело дигитално доба по детињство. Свакако да су паметни уређаји променили свакодневницу детета од најранијег узраста, а они су се нашли као посредници нечега чега нису ни сами сигурни да ли контролишу. Најчешће их брину последице по здравље и развој деце. Оно што стручњаци препоручују када су у питању деца која користе Интернет садржаје је, свакако, активни родитељски надзор. Они су различите начине на које родитељи утичу на коришћење електронских медија назвали родитељско посредовање или медијација. Постоје више облика исте:

- Активна- родитељи су активни учесници онога што дете претражује и чиме се бави на одређеном медију
- Рестриктивна-ограничавање технологија на својствен начин
- Родитељски надзор-константно проверавање онога што деца раде

Истраживања кажу да код родитеља увек преовладава један стил, који је доминантан, и зависи најчешће од образовања старатеља. Иако би се могло претпоставити да ће образовани родитељи који су дигитално писмени усмеравати децу на правилно коришћење електронских медија, истраживања су, пак, показала супротно- образовани родитељи свеснији су негативних страна које могу донети електронски медији те деци знатно ускраћују време које проводе на Интернету, строго их ограничавајући, што касније може негативно утицати на децу која живе у свету у ком је дигитална употреба паметних уређаја потребна за свакодневницу.

Облици родитељских медијација налазе се у табели 1.

	СОЦИЈАЛНА МЕДИЈАЦИЈА	ТЕХНИЧКА МЕДИЈАЦИЈА
	Активно учешће	Надгледање и праћење
ОМОГУЋАВАЊЕ КОРИШЋЕЊА	- Разговор са дететом о дигиталним уређајима и интернету - Укљученост родитеља у активности детета (нпр. заједничко играње игрица, преузимање апликација, гледање цртаних филмова) - Обликовање дечјег понашања властитим понашањем и навикама коришћења дигиталних уређаја (родитељи као „позитивни модели“) - Креирање породичних договора о коришћењу дигиталних уређаја	- Праћење дететовог коришћења дигиталних медија (нпр. праћење историје претраживања у веб-прегледачу, приступање дететовим профилима преко његове лозинке, итд.) - Коришћење дигиталних оруђа за праћење кретања детета у физичком простору, помоћу апликација или програма за геолокацију инсталираних на мобилним уређајима (нпр. праћење кретања детета приликом повратка из школе уз помоћ „паметног сата“)
	Правила	Родитељска контрола
ОГРАНИЧАВАЊЕ КОРИШЋЕЊА	- Колико времена дневно је детету дозвољено да користи дигиталне уређаје/интернет - Шта може да гледа, ради... - Када је (у које време, у којим ситуацијама) дозвољено коришћење дигиталних уређаја - На који начин и с ким је детету дозвољено коришћење дигиталних уређаја / интернета	- Коришћење техничких мера заштите: софтвер за родитељску контролу, блокирање или филтрирање приступа одређеним веб-сајтовима или дигиталним садржајима - Временско ограничавање Wi-Fi приступа

Табела 1. Облици родитељске медијације

Задатак родитеља је да дете заштите децу од негативних ситуација на Интернету. Родитељ је дужан да деци на адекватан начин појасни опасност од неких садржаја. Пре него што дете започне активност на паметном уређају, родитељ би требало да га упозна са садржајем истог. Током коришћења требало би да усмере дететову пажњу на оно што је битно, причајући о томе. Често се негативни садржаји појављују у виду реклама, често могу бити застрашујући стога је важно да родитељ буде присутан и објашњава детету, те га тако учи процени, критичком размишљању. Када се активност заврши заједно дискутују о ономе чиме су се бавили- дете има прилику да примени оно што је научило у ситуацији ван дигиталног света.

Разговором, отвореним дијалогом дете ће упознати Интернет и начин на који он функционише. Важно је да му првенствено родитељ, па онда и други одрасли, у овом случају васпитач објасне добре и лоше стране Интернета. Требало би говорити језиком разумљивим за дете, примереним његовом узрасту како би дете имало што јаснију слику (кроз сликовите примере). Охрабрујући дете да потражи помоћ одраслог уколико

га нешто на Интернету плаши, уколико нешто не воли, утицаће позитивно на његову дигиталну свест. Познато је да случајним кликом можемо бити на погрешном месту на Интернету, па се тако може десити и детету. У оваквим ситуацијама родитељ је тај који усмерава дете да учи из грешке.

Оно што је веома битно код коришћења дигиталних медија у детињству, а тиче се самих родитеља је постављање правила понашања, а уз помоћ детета. Дете ће учествовати у правилима јер су донета заједнички, у њима учествују и родитељ и дете. Веома важан фактор је доследност. „Праћење дететових активности (поготово ако самостално користи дигиталне уређаје) и разговори о њима, ефикаснији су у смањењу дигиталног насиља од ограничавања времена или приступа одређеним садржајима“ (Blum-Ross & Livingstone, 2016).

Родитељи децу могу заштити на следећи начин:

- Креирањем листе програма којима ће дете приступати
- Количином времена које ће провести у друштву, најчешће, паметног телефона (постоје апликације које омогућавају родитељима да ограниче временски интервал када ће дете приступити Интернету)
- Ограничити садржај који дете може да шаље или објављује

„Истраживања показују да родитељи, услед забринутости због штетних последица, строго ограничавају својој деци коришћење технологије. Избегавање ризика није исто што и избегавање штете. Стављањем фокуса на избегавање ризика на интернету, родитељи прихватају нови ризик- да њихово дете не развије одговарајуће вештине које су неопходне за живот у дигиталном добу“ (Кузмановић, 2019.)

Оно што је свакако изазов на који још увек ниједно истраживање није дало одговор је време које би дете по узрасту требало да проведе испред паметног телефона. Дужина времена зависи и од квалитета времена проведеног за истим. Уколико од тим подразумевамо само забавне активности, које дете самостално и насумично бира, онда то време није најбоља могућа опција за дете. У свету постоје препоруке које је објавила Америчка академија педијатара 2016.године (AAP Council on Communications and Media, 2016):

- Деца млађа од 2 године не би требало да проводе време испред електронских медија, а једина активност повезана са дигиталним светом препоручено је да буде разговор током видео позива при коме присуствује одрасли
- Деца старости 2-5 година не би требало да користе електронске медија дуже јод једног сата, које се дешава уз родитељски надзор и њихово посредовање (подразумева квалитетан садржај)
- Деца старости 6 и више година треба медије да употребљавају смишљено, односно да имају индивидуални план самог коришћења који ће бити осмишљен тако да електронски медиј не замени друге активности важне за дететов узраст.

Ова истраживања нису у потпуности заснована на емпиријским налазима, а најновије препоруке стављају акценат на смањење бриге о времену, а повећање бриге о квалитету времена. Тачно време не може се кокретно дефинисати јер оно зависи од личних карактеристика детета, узраста, породичног контекста итд.

Веома је важно нагласити да родитељи својим понашањем дају пример својој деци, што можемо уочити на веома раном узрасту када деца опонашају понашање родитеља у току игре. Ово се може односити и на понашање при коришћењу електронских медија. Уколико је родитељ одсутан, недоступан деци при коришћењу истих код детета се може очекивати да манифестује такво понашање. Научници препоручују да телевизор буде искуључен када пажња није усмерена на њега.

Родитељска брига манифестује се и на одређивање узраста доби када ће свом детету дати на коришћење дигиталне уређаје. Оно што нам нико са сигурношћу не може рећи то је тачно време када електронски медији улазе у живот детета. Свакако се препоручује да деца млађа од две године не користе електронске медије (За нормалан развој деци на овом узрасту потребно је практично истраживање, као и интеракција са блиским особама, богата чулна и моторичка искуства итд.).

Само увођење неког дигиталног уређаја у дететов живот зависи највише од његове зрелости и одговорности. Оно што би сваки родитељ требало да промисли пре него што детету да слободу коришћења одређеног медија је да ли дете разуме шта је безбедно, да ли зна да заштити личне податке, да ли може самостално да користи медиј или му је потребан родитељски надзор. „Неопходно је прихватити нове технологије као саставни део живота вашег детета и његове-њене генерације и нађите времена да се са њима боље упознате и помогнете детету да их користи на исправан и сигуран начин“ (Кузмановић, 2019). Свакако да никако разлог почетку коришћења мобилног уређаја не треба да буде то што су његови вршњаци почели да га користе. Родитељ мора бити опрезан са овако осетљивом темом.

7. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

8.1 Предмет истраживања

Рад ће бити базиран на утицају електронских медија на васпитање и образовање, а најуже гледано Интернета, као једног од најутицајних масовних медија.

7.2 Проблем истраживања

Проналажење одговора на питања која муче породицу, а тичу се електронских медија у данашње време.

8.3 Циљ истраживања

Циљ истраживања је да се утврди начин коришћења и утицај медија у породици и пружи подршка, као и помоћ родитељима у контроли утицаја дигиталних медија и њиховом конструктивном коришћењу.

8.4 Задаци истраживања

- 1) Утврдити начине коришћења дигиталних медија у породици
- 2) Утврдити ставове и мишљења родитеља о коришћењу дигиталних медија у породици
- 2) Утврдити које потребе за подршком у контроли утицаја медија на децу имају родитељи

8.5 Методе, технике и инструменти истраживања

У складу са циљем и задацима истраживања биће конструисан анкетни упитник који ће бити прослеђен узорку од 50 родитеља старије вртићке групе и групе пред полазак у школу у објекту Стара Управа Установа за предшколско образовање и васпитање деце „Полетарац“ из Руме. Прикупљени подаци биће анализирани дескриптивним статистичким методама, а потом и графички приказани.

Од истраживања се очекује да да јаснији преглед утицаја електронских медија на васпитање и образовање у породици, да помогне васпитачу да сагледа улоге и ставове родитеља, као и њихове потребе за додатном подршком и едукацијом у овој области. активности Очекује се да васпитач најпре прошири своје знање у овој области и да на основу резултата истраживања организује за родитеље како би им пружио подршку да на најбољи начин утичу на коришћење дигиталних медија код деце.

Истраживање је планирано да се спроведе тако што се родитељима дају упитници које ће да попуне анонимно, а потом анкетар треба да добијене податке анализира и статистички обради, а затим и да их представи графичким и дескриптивним путем.

8.6 Хипотезе истраживања

Хипотеза Х0: Родитељи данас ограничавају својој деци гледање телевизије и коришћење Интернета.

Хипотеза Х1: Године родитеља (испитаника) утичу на то колико деца дневно проводе времена на Интернету или гледајући телевизију.

Хипотеза Х2: Број деце у породици утичу на то колико деца дневно проводе времена на Интернету или гледајући телевизију.

Хипотеза Х3: Године родитеља (испитаника) утичу на то шта их највише брине када су њихова деца у питању, приликом коришћења Интернета или гледања телевизије.

Хипотеза Х4: Број деце у породици утиче на то шта највише брине родитеље када су њихова деца у питању, приликом коришћења Интернета или гледања телевизије.

Истраживање је спроведено на 50 родитеља старије вртићке групе и групе пред полазак у школу који су на питања морали да одговарају самостално и анонимно. Анкетни упитник се састоји из 16 питања везаних за актуелно истраживање, односно за коришћење електронских медија у породици.

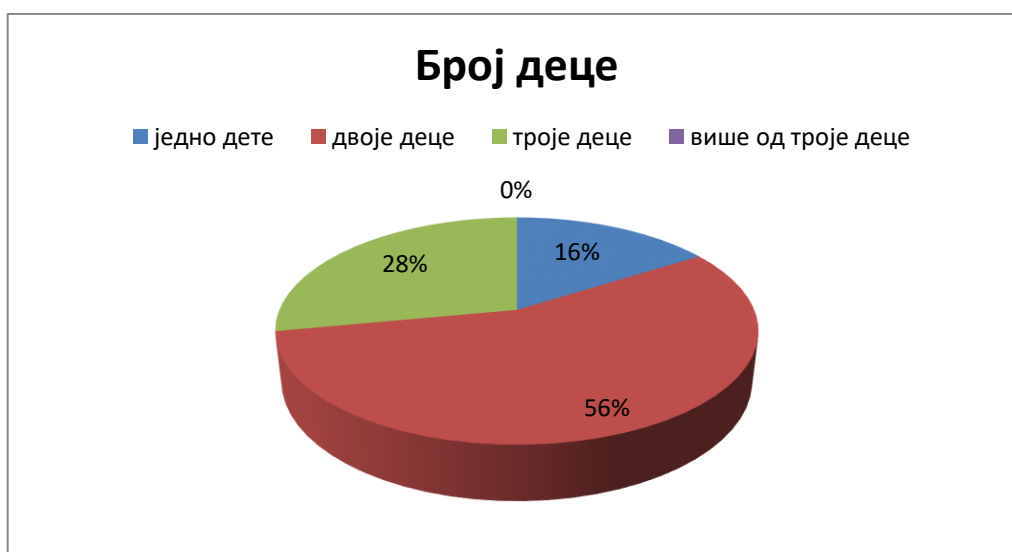
8.8 Резултати са дискусијом

На наредним графиконима ће бити представљени резултати који су добијени путем одговора 50 родитеља анонимним путем, а потом и објашњени дескриптивно. Након тога следе графикони на којима ће се поредити године испитаника (родитеља), као и броја деце у оквиру породице са битним питањима из овог истраживања.

Графикон 1: Године испитаника (родитеља)

У оквиру истраживања је учествовало 50 родитеља, односно испитаника. Испитаника до 30 година старости је учествовало 8, односно 16%, од 31 до 40 година старости је учествовало 30 испитаника, односно 60%, док је преко 40 година старости било 12 испитаника, односно 24%. Највише испитаника се налази у групи од 31 до 40 година старости.

Графикон 2: Колико деце имате?

На графикону 2. је приказан број деце коју имају испитаници у својој породици. Може се приметити да је 8 испитаника рекло да имају једно дете, што је 16%, затим је 28 испитаника рекло да имају двоје деце, односно 56% испитаника, док је 14 испитаника рекло да имају троје деце, односно 28% испитаника. Ниједан испитаник није рекао да има више од троје деце. Самим тим, може се приметити да највећи број испитаника (56%) има двоје деце, што је више од половине од броја испитаних родитеља.

Графикон 3: Да ли у својем дому гледате телевизију или користите Интернет?

На графикону 3. су представљени резултати добијени одговором испитаника на питање да ли у свом дому гледају телевизију или користе Интернет. Може се приметити да су сви испитаници (100%) рекли да у својим домовима и гледају телевизију и користе Интернет, односно не постоји ниједна породица која данас не користи електронске медије.

Графикон 4: Колико често дајете својој деци да гледају телевизију или да користе Интернет?

На графикону 4. су представљени резултати добијени одговором испитаника на питање колико често дају својој деци да гледају телевизију или да користе Интернет. Може се приметити да је 42 испитаника, односно 84% испитаника одговорило да је свакодневно дају својој деци да гледају телевизију или користе Интернет, док је 8 испитаника, односно 16% њих рекло да дају три до четири пута недељно. Највећи број испитаника (84%) даје својој деци да користе електронске медије на свакодневном нивоу.

Графикон 5: Колико временски на дневном нивоу Ваша деца проводе времена на Интернету или гледајући телевизију?

На графикону 5. су приказани добијени резултати испитаника на питање колико временски на дневном нивоу њихова деца проводе времена на Интернету или гледајући телевизију. Може се приметити да је 24 испитаника рекло да њихова деца обично гледају телевизију или користе Интернет до сат времена дневно, односно 48% испитаника. Са друге стране, 22 испитаника, односно 44% њих је рекло да им деца обично проводе на електронским медијима од сат времена до два сата, док је 4 испитаника, односно 8% рекло да им деца проводе од два сата до пет сати дневно користећи електронске медије. Скоро половина испитаника је рекла да им деца користе електронске медије до сат времена на дневном нивоу.

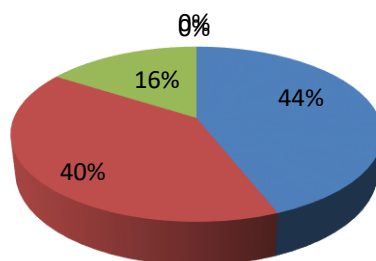

Графикон 6: Сматрам да је потребно поставити одређена ограничења деци приликом коришћења електронских медија

На графикону 6. су приказани резултати анкете на основу тврдње да је потребно поставити одређена ограничења деци приликом коришћења електронских медија. Са овом тврдњом се у потпуности слаже 18 испитаника, односно 36% испитаника, делимично се слаже 26 испитаника, односно 52% испитаника, док се делимично не слаже 6 испитаника, односно 12% испитаника. Може се приметити да се највећи број испитаника слаже са овом тврдњом, око 88% њих, односно сматрају да је потребно да се поставе одређена ограничења деци када се користе електронски медији.

Ограничење садржаја

■ у потпуности се слажем ■ делимично се слажем
■ нисам сигуран/на ■ делимично се не слажем
■ уопште се не слажем

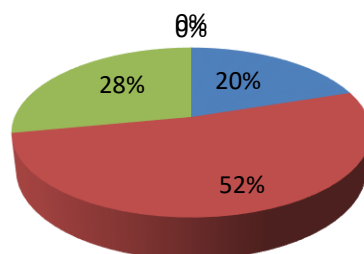

Графикон 7: Битно је ограничити детету (деци) и сам садржај који ће да прати путем телевизије или Интернета

На графикону 7. су приказани резултати на основу тврдње да је битно ограничити деци и сам садржај који се приказује на телевизији или који је доступан путем Интернета. Примећује се да је 22 испитаника, односно 44% њих рекло да се у потпуности слаже са овом тврдњом, затим је 20 испитаника, односно 40% њих рекло да се делимично слаже са тврдњом, док је 8 испитаника, односно 16% њих рекло да нису сигурни да ли је то неопходно. Самим тим, може се приметити да се већина испитаника, тј. њих 84% слаже са претходно наведеном тврдњом, односно сматрају да би било добро и да се садржај на неки начин ограничи деци.

Усмеравање деце

■ у потпуности се слажем ■ делимично се слажем
■ нисам сигуран/на ■ делимично се не слажем
■ уопште се не слажем

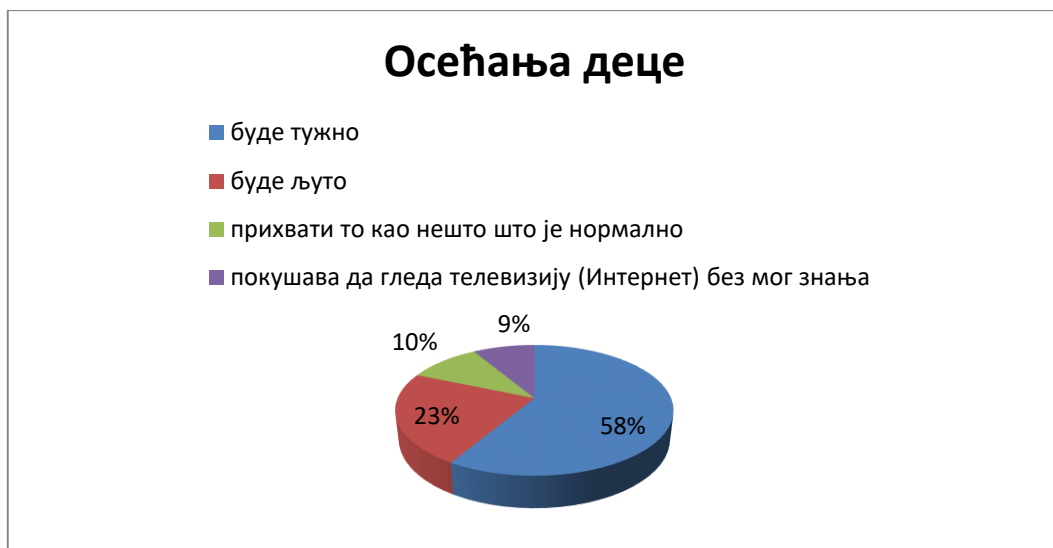
Графикон 8: Сматрам да у већини случајева успевам да усмерим своје дете и ограничим му коришћење електронских медија колико је то у мојој моћи у данашње време

На графикону 8. су приказани резултати који су добијени на основу тврдње да углавном родитељи успевају да усмере своје дете и да му ограниче коришћење електронских медија колико је то у њиховој моћи. Примећује се да је 10 испитаника, односно 20% њих је рекло да се у потпуности слаже са том тврдњом, 26 испитаника, односно 52% њих је рекло да се делимично слаже са том тврдњом, док је 14 испитаника, односно 28% њих рекло да нису сигурни да ли то успевају. Може се приметити да је 72% испитаника рекло да на неки начин успевају да ограниче својој деци коришћење електронских медија.

Графикон 9: На који начин ограничавате свом детету коришћење електронских медија?

На графикону 9. су приказани резултати који су добијени одговором испитаника на питање на који начин ограничавају свом детету коришћење електронских медија. Може се приметити да је 34 испитаника, односно 68% њих рекло да то раде путем усмених упозорења и подсећања, затим је 8 испитаника, односно 16% њих рекло да то раде тако што им блокирају коришћење електронских медија путем одређених лозинки, док је преосталих 8 испитаника, тј. 16% њих рекло да то раде тако што се електронски медији користе искључиво у једној просторији. Највећи број испитаника, тј. 68% испитаника, ограничења постављају тако што усмено упозоравају своју децу и подсећају их да нешто не смеју.

Графикон 10: Како се Ваше дете осећа због ограничења која му постављате?

На графикону 10. су приказани резултати испитаника који су одговарали на питање како се њихово дете осећа због ограничења која су му постављена. Примећује се да је 34 испитаника, односно 68% њих одговорило да њихова деца буду тужна, затим је 10 испитаника, односно 20% њих рекло како им деца буду љута, 2 испитаника, односно 4% испитаника је рекао да њихово дете то прихвати као нешто што је нормално, док је 4 испитаника, односно 8% рекло како њихова деца покушавају да гледају телевизију или користе Интернет без њиховог знања. Закључује се да је највећи број испитаника, тј. 68% њих рекло како им деца буду тужна услед постављања ограничења приликом коришћења електронских медија.

Графикон 11: Да ли разговарате са Вашом децом о томе колико је штетно за вид често гледање телевизије или коришћење Интернета?

На графикону 11. су приказани резултати који су добијени када су испитаници одговарали на питање да ли разговарају са својом децом о томе колико је штетно за вид гледање телевизије или коришћење Интернета. Може се приметити да је 14 испитаника, односно 28% њих рекло да често о томе причају, док је 36 испитаника, односно 72% њих рекло да понекад причају на ту тему. Самим тим, може се закључити да родитељи воде разговор са децом о штетности екрана за вид.

Графикон 12: Да ли су Ваша деца упозната са негативним странама Интернета?

На графикону 12. су приказани резултати који су добијени као одговор на питање да ли су деца испитаника упозната са негативним странама Интернета. Примећује се да је 36 испитаника, односно 72% њих рекло да јесу, док је 14 испитаника, односно 28% њих рекло да нису упозната. Већина деце јесте упозната, преко 70%, али то је свакако недовољно, требало би да сва деца буду упућена у опасности које вребају.

Графикон 13: Да ли Ваша деца више времена проводе тако што користе електронске медије или тако што се играју (цртају, играју се друштвеним играма, лоптом итд)?

На графикону 13. су приказани резултати који су добијени као одговор испитаника на питање да ли њихова деца више времена проводе тако што користе електронске медије или тако што се играју. Примећује се да је 4 испитаника, односно 8% њих одговорило да њихова деца више користе електронске медије него што се играју, 38 испитаника, односно 76% њих је рекло да се деца више играју, док је 4 испитаника, тј. 16% рекло да нису сигурни шта би превагнуло као одговор. Ипак, највише деце се игра (око 76%).

Графикон 14: Да ли имате понекад осећај да не знате како да се изборите са коришћењем електронских медија од стране Вашег детета?

На графикону 14. су приказани резултати као одговори испитаника на питање да ли имају понекад осећај да не знају како да се изборе са коришћењем електронских медија од стране своје деце. Примећује се да је 38 испитаника, односно 76% рекло да им се то често дешава, док је 12 испитаника, односно 24% њих рекло да им се то понекад дешава. Самим тим, не постоји особа у узорку испитаника која је одговорила да јој се то не дешава.

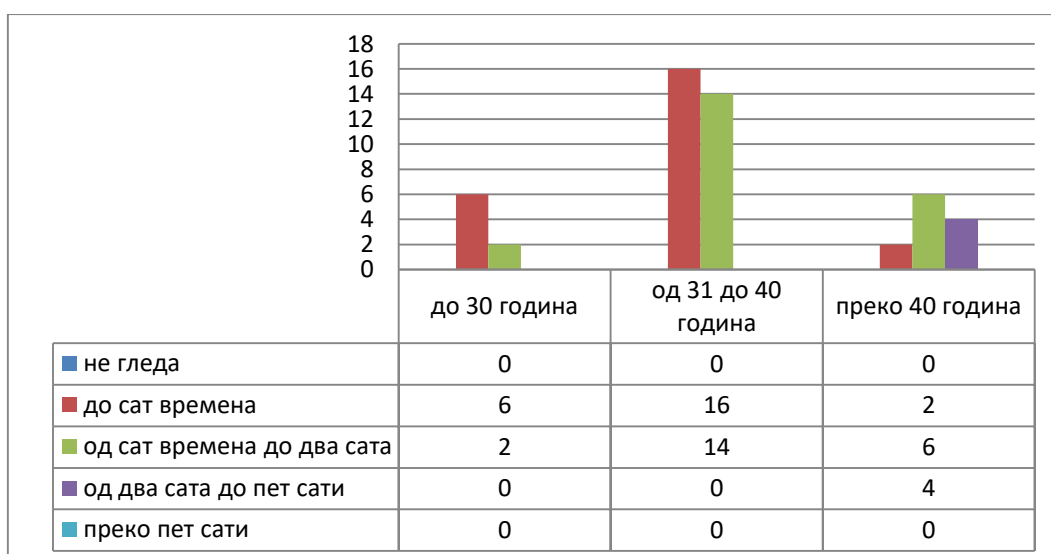
Графикон 15: Значила би ми помоћ стручног лица (нпр. васпитача) када је реч о контроли деце везано за коришћење електронских медија

На графикону 15. су приказани резултати као одговори испитаника на тврдњу да би им значила помоћ стручног лица када је у питању контрола деце везано за коришћење електронских медија. Чак 22 испитаника, односно 44% њих је одговорило да се у потпуности слаже са тврдњом, 10 испитаника, односно 20% је рекло да се делимично слаже, 12 испитаника, односно 24% да није сигурно, док је само 6 испитаника, односно 12% је рекло да се делимично не слаже. Може се закључити да је 64% испитаника рекло да би им значао одређени вид стручне помоћи када су у питању електронски медији и њихово коришћење од стране деце.

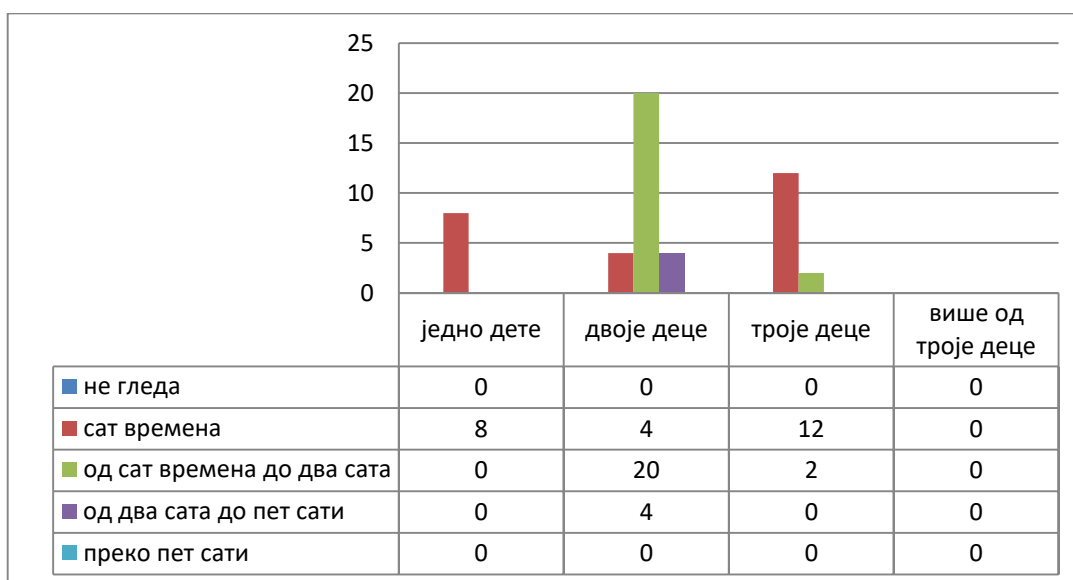
Графикон 16: Шта Вас највише брине када је у питању коришћење електронских медија од стране Вашег детета?

На графикону 16. су приказани резултати као одговори испитаника на питање шта их највише брине када је реч о коришћењу електронских медија од стране њиховог детета. Само 2 испитаника, односно 4% је рекло како је то здравље детета, 8 испитаника, односно 16% је рекло да им је највећа брига то што су деца неактивна када је реч о физичком кретању, креативности, машти итд. Такође, 4 испитаника, односно 8% је рекло да је реч о томе да је могуће да деца буду контактирана од стране лоших људи, затим је 8 испитаника, односно 16% рекло да електронски медији утичу на њихово самопоуздање на лош начин, док је чак 28 испитаника, односно 56% рекло да мисле да их све набројано брине подједнако. Више од половине испитаника мисли да је свака претња од стране електронских медија подједнако лоша за децу.

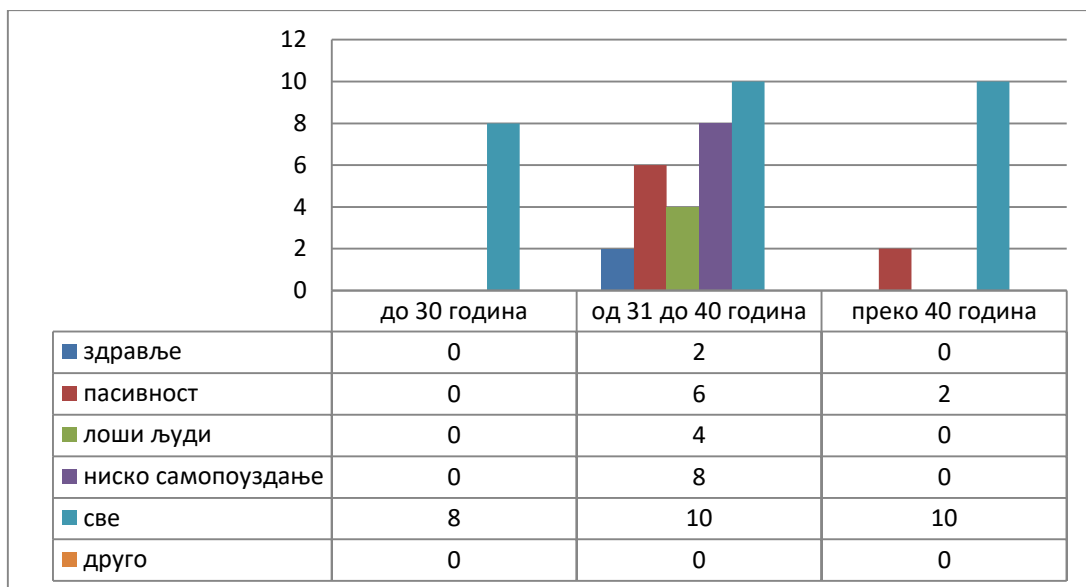
Графикон 17: Утицај година испитаника на временско провођење деце на електронским медијима током дана

На графикону 17. је приказан утицај година испитаника на временско провођење деце на електронским медијима током дана. Код испитаника до 30 година се може приметити да њихова деца најчешће проводе време до сат времена дневно, као и код испитаника од 31 до 40 година, мада ту има и доста родитеља где деца проводе од сат времена до два сата користећи електронске медије током дана. У групи испитаника преко 40 година се може приметити да је највећи број оних родитеља који дозвољавају деци да проводе од сат времена до два сата дневно. Може се приметити да, како године пролазе, да су родитељи попустљивији, па више времена дозвољавају својој деци да проводе користећи електронске медије. Године испитаника утичу на временско провођење деце на електронским медијима.

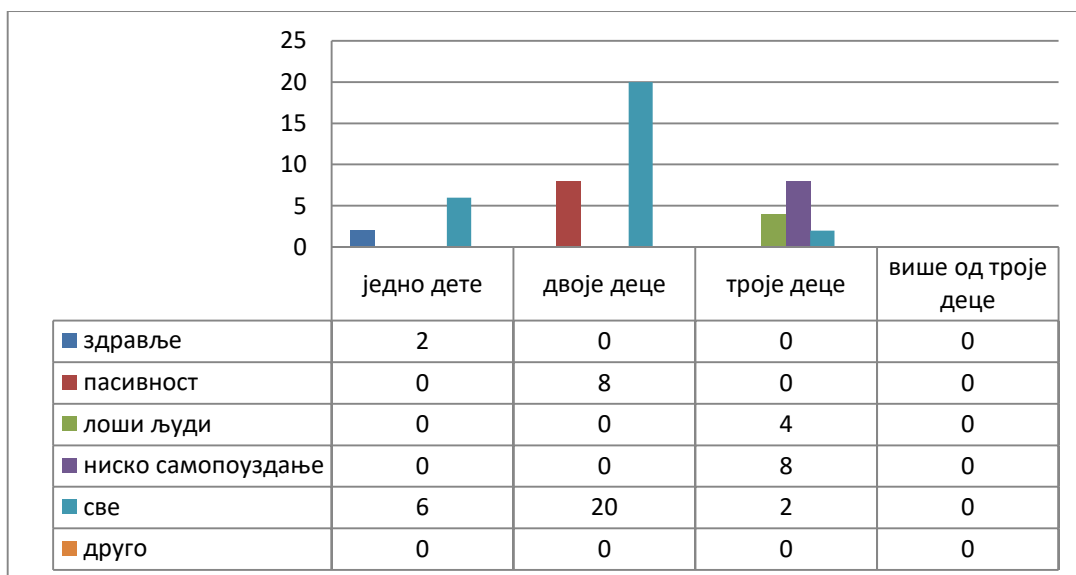
Графикон 18: Утицај броја деце у породици на временско провођење деце на електронским медијима током дана

На графикону 18. је приказа утицај броја деце у породици на временско провођење деце на електронским медијима током дана. Код породица које имају једно дете, најчешће се проводи до сат времена користећи електронске медије. Код породица са двоје деце се обично проводи од сат времена до два сата, а код породица са троје деце до сат времена. Самим тим, број деце свакако утиче на временско провођење деце на електронским медијима током дана.

Графикон 19: Утицај година испитаника на бригу приликом коришћења електронских медија од стране деце

На графикону 19. је приказан утицај година испитаника на бригу приликом коришћења електронских медија од стране деце. У групи до 30 година, испитаници су највише одговорили да их све брине, као и у друге две групе, па се може закључити да године испитаника немају битан утицај на бригу родитеља приликом коришћења електронских медија од стране деце.

Графикон 20: Утицај броја деце у породици на бригу приликом коришћења електронских медија од стране деце

На графикону 20. је приказан утицај броја деце у породици на бригу приликом коришћења електронских медија од стране деце. Код породица које имају једно дете, највише их брине све од набројаног, као и код породица са двоје деце. Ипак, код породица са троје деце се може приметити да је ниско самопоуздање кључно код коришћења електронских медија, које се код деце ствара током времена.

Може се закључити да број деце у породици има утицај на бригу приликом коришћења електронских медија од стране деце.

Слика 6 и 7. Родитељи попуњавају анкету у предшколској установи.

Слика 6.

Слика 7.

Родитељи попуњавају анкетни упитник у предшколској установи

8.9 Дискусија о резултатима

У истраживању је учествовало 50 испитаника, који су одговарали на одређена питања везана за електронске медије у породици и њихово коришћење. Истраживање је спроведено у Руми, 2025. године.

Дошло се до следећих показатеља:

- Највећи проценат испитаника (60%) се налази у групи од 31 до 40 година старости;
- 56% испитаника је рекло да има двоје деце;
- 100% испитаника је рекло да користе Интернет и гледају телевизију;
- 84% испитаника је рекло да њихова деца свакодневно користе електронске медије;
- 48% испитаника је рекло да им деца користе електронске медије до сат времена на дневном нивоу;
- 88% испитаника сматра да деца треба да имају одређена ограничења када је реч о коришћењу електронских медија;
- 84% испитаника сматра да се треба ограничити деци и садржај који гледају путем електронских медија;
- 72% испитаника је рекло да на неки начин успевају да ограниче својој деци коришћење електронских медија;
- 68% испитаника усмено упозорава децу као вид ограничења и подсећа их да не смеју нешто да користе;
- 68% испитаника каже да им деца буду тужна када им поставе одређено ограничење када је реч о коришћењу електронских медија;
- 72% испитаника је рекло да понекад причају са децом о штетности за вид када је реч о електронским медијама;
- 70% испитаника каже да су им деца упозната са свим негативним странама Интернета;
- 76% испитаника каже да им се деца више играју него што проводе време користећи електронске медије;
- 76% испитаника каже да им се често дешава да не знају како да се изборе са коришћењем електронских медија од стране своје деце;
- 64% испитаника каже да би им значео одређени вид стручне помоћи од стране васпитача када су у питању електронски медији и њихово коришћење од стране деце;
- више од половине испитаника мисли да је свака претња од стране електронских медија подједнако лоша за децу.

Из добијених података, дошло се до следећих закључака:

- године испитаника утичу на временско провођење деце на електронским медијима;
- број деце у породици утиче на временско провођење деце на електронским медијима;
- године испитаника немају битан утицај на бригу родитеља приликом коришћења електронских медија од стране деце;
- број деце у породици има утицај на бригу приликом коришћења електронским медија од стране деце.

Хипотеза (X0) је гласила да родитељи данас ограничавају својој деци гледање телевизије и коришћење Интернета и она се прихвата јер се може приметити да нека деца имају одређено до сат времена дневно коришћења електронских медија, а нека до два сата.

Хипотеза (X1) гласи да године испитаника утичу на то колико деца дневно проводе времена на Интернету или гледајући телевизију и она се прихвата.

Хипотеза (X2) гласи да број деце у породици утиче на то колико деца проводе времена на Интернету или гледајући телевизију и она се прихвата.

Хипотеза (X3) гласи да године испитаника утичу на то шта их највише брине када су њихова деца у питању приликом коришћења електронских медија и она се одбацује.

Хипотеза (X4) гласи да број деце у породици утиче на то шта највише брине родитеље када су њихова деца у питању приликом коришћења електронских медија и она се прихвата.

На основу истраживања се дошло до битних сазнања о родитељима, њиховој деци, као и свету електронских медија који нас све окружује. Родитељи су често ван себе и не знају на који начин да приступе својој деци, односно на који начин да им укажу на лоше стране електронских медија.

Самим тим, било би добро да се за родитеље организују одређене радионице, путем којих ће се са њима вежбати конкретне ситуације из живота са децом, односно на који начин они могу да им приступе и укажу на нешто лоше. Пре свега, постоје различити видео снимци, филмови, серије, у оквиру којих би деца могла да виде шта је то што их може снаћи путем Интернета и телевизије.

Такође, могуће је и указати деци на неке добре књиге, које би могле да утичу на њихово виђење комплетне виртуелне стварности данас. Осим тога, родитељи би своју децу требали да посматрају као одрасле људе, јер ће им се на тај начин најбоље приближити. Уколико третирају своју децу као децу, најчешће ће гледати како да их заштите и да им наметну став. Поента је да родитељи науче своју децу да мисле, односно да им испричају одређене могућности Интернета кроз примере и на тај начин да виде шта ће њихово дете да каже, како размишља итд.

Такође, организовање разговора са психолозима и педагозима би могао да буде добар корак ка томе да се укаже на лоше, али и добре стране Интернета и телевизије. Битан је и став васпитача, који је оријентисан ка игри, не изузимајући електронске медије-већ користећи их на адекватан начин за добробит детета.

8.10 Дискусија о теми

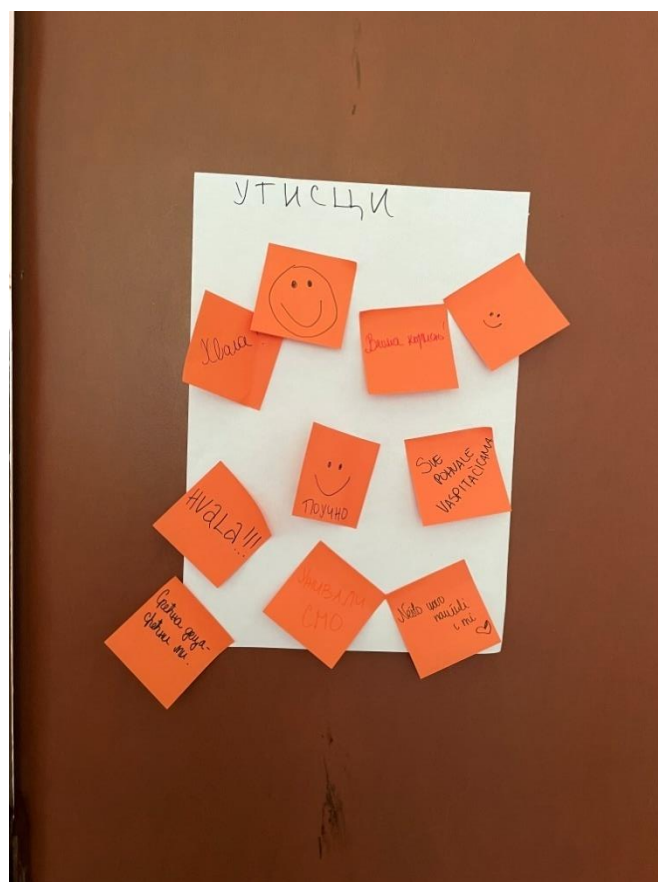
Како су се мишљења родитеља што се тиче електронских медија подељена, а заједничка им је свакако забринутост, време на родитељском састанку одвојили смо за дискусију на ову тему. Обавешетени су да ће се један део састанка односити на електронске медије и њихову употребу у породици, те су могли промислити о ономе што их занима и то питати у току истог. Заједно смо дискутовали на ову тему. Питања су углавном била следећа:

- Да ли би требало детету да ограничим време коришћења мобилног уређаја?
- Колико времена остала деца из групе проводе на мобилном уређају?
- Које су видео-игре добре за децу?
- Који садржај треба да дозволим детету у току слободно времена?
- Како да се изборим са дететовим проблематичним понашањем када му одузmem електронски медиј?
- Да ли деца уопште имају неку добит од играња видео игара?
- Које апликације нису добре за децу?
- Где могу да се информишем о садржају који користи моје дете?

Током дискусије васпитач је отклањао родитељима недоумице.

Дошли смо до заједничких закључака зашто је веома битна подршка и надзор родитеља када је дете при мобилном уређају. Родитељи су били знатижељни, али и ради да поделе искуства из своје породице. Мишљења су око неколико питања била подељена (неки од њих су за тотално искључивање деце из дигиталног света). Оно са чим се велики број родитеља слаже је да често у недостатку времена прибегавају мобилним уређајима као забави за дете (мада наглашавају да се труде да им се то не дешава). Већина родитеља жели да прихвати сугестију, те ће се трудити да у наредном периоду примењује оно о чему смо разговарали.

Веома је важна умереност. Истраживања су показала да ће дечијем развоју позитивно допринети умерена употреба електронских медија, а све оно што је претерано завршиће се негативним утицајем по њихов живот и развој. Утисци са радионице Слика 10.

Слика 10. Утисци са радионице

9.ПРЕДЛОГ УВОЂЕЊА ПРОМЕНЕ У ПРАКСУ

Помоћ родитељима пружиће се у виду савета, радионица. Периодично ћемо реализовати радионице на којима ће учествовати родитељи, али и деца. Оно што је најважније у дететовом одрастању јесте да дете свакодневно стиче искуства кроз игру, а задатак васпитача и родитеља је да поставе границе и да их се придржавају без изузетака. Родитељи би дигиталне технологије требало да користе у васпитно образовне сврхе, а да се труде да електроснке медије не користи као „бeбиситерку“. Родитељ би требао да буде модел за понашање, јер деца најбоље уче из примера.

Платформе и претраживачи који су безбедни за децу су:

1. <https://www.kids-search.com/> (Kids Search претраживач намењен деци)
2. <https://www.kiddle.co/> (Google претражвач за децу)

3. <https://youtube.com/kids> (Youtube за децу- видеи и музика за децу)
4. <https://www.safesearchkids.com/> (Safe Search Kids претраживач за децу)

Корисни линкови (претраживачи, енциклопедије, емисије са песницима:

1. <https://kids.kiddle.co//> (енциклопедија намењена деци)
2. <https://www.naeyc.org/our-work/families/selecting-apps-support-children>
(апликације за учење код деце узраста до 8 година)
3. <https://www.common sense media.org/learning-with-technology> (ресурси за учење уз помоћ технологије)
4. <http://resourcesforearlylearning.org/> (рано учење за васпитаче, родитеље и децу)
5. https://www.youtube.com/watch?v=6Iy4mZAExoc&ab_channel=%C5%BDivare%C4%8DEmisija (емисија „Жива реч“ гост Урош Петровић, књижевник)
6. https://www.youtube.com/watch?v=UINhYROOmI&ab_channel=%C5%BDivare%C4%8DEmisija (емисија „Жива реч“ гост Душко Трифуновић, књижевник)
7. https://www.youtube.com/watch?v=XQWNVALy5g8&ab_channel=%C5%BDivare%C4%8DEmisija (емисија „Жива реч“ гост Раша Попов, књижевник)
8. https://www.youtube.com/watch?v=G6wBidxxek0&ab_channel=%C5%BDivare%C4%8DEmisija (емисија „Жива реч“ гост Љубивоје Ршумовић, књижевник)
9. https://www.youtube.com/watch?v=L2e9VcKfOuw&ab_channel=%C5%BDivare%C4%8DEmisija (емисија „Жива реч“ гост Добрица Ерић, књижевник)

9.1 Предлог радионица на тему

Радионице би се заснивале на међусобној интеракцији одраслог и детета, а тицале би се знања о Интернету, нежељених садржаја, креативним садржајем итд. Радионици би претходило родитељски састанак на којем би васпитач информисао родитеље о овој теми, времену када ће се одржати радионица, у ком правцу ће ићи.

Исходи радионица давали би деци знање о Интернету, препознавање злонамерних људи и непримереног садржаја, испробавање апликација које се могу користити у креативне сврхе...

Једна од првих радионица би била везана за употребу паметних телефона у свакодневном животу у којој би учествовали родитељи са својом децом. Веома је важно да родитељи пре самих радионица буду свесни своје улоге која је, у данашње време, улога дигиталног

ментора који поседује одређену дигиталну писменост како би могао своје знање применити на контоли електронских медија у животу детета. Веома је важно да васпитач на почетку радионица нагласи да наука још увек нема одговор на питање тачног времена које дете треба да проведе испред екрана у одређеном узрасту већ да то зависи од самог детета-индивидуално је и условљено дечијим способностима.

Свака радионица имаће своја јасна правила која ћемо на почетку истих заједно формирати, а подразумеваће позитивно међусобно опхођење међу члановима, као и очекивања од дате радионице.

Између радионица родитељи ће пратити активности деце на дигиталним уређајима, бележити шта је дете радило, које странице је посећивало какав садржај гледало.

Након оваквих радионица предлог је да се направи хоризонтална размена са колегама на нивоу вртићке заједнице учења, на којим би разменили искуства везана за електронске медије у породици, али и колегама презентовали резултате мастер рада, али и ток и исходе радионица.

ЗАКЉУЧАК

Електронски медији су постали део свакодневнице људи у 21. веку, па је готово немогуће замислити дан без коришћења електронских медија као што су телевизија и Интернет. Све више се електронски медији користе и од стране деце у ранијем узрасту, па се могу сусрести деца на улици од неколико година како носе са собом телефона и слушају песмице.

Иако се то негативно одражава на сам развој деце, то је, нажалост, сурова стварност данашњице. Постаје немогуће одгајати дете, а заштити га у потпуности од утицаја електронских медија. Из тог разлога је битно наћи начин да се дете исконтролише, односно научи како да се заштити од неповољних утицаја који у неким случајевима могу имати електронски медији, а најважнију улогу у томе има породица.

У раду је спроведено истраживање везано за коришћење електронских медија од стране деце. На питања су одговарали њихови родитељи и дошло се до закључка да је родитељима у великој мери потребна стручна помоћ, пошто често не знају да се изборе са децом и ограничењима везаним за коришћење електронских медија.

Самим тим, било би добро правити константнерационице на ову тему, како би родитељи могли да науче како да поступају са својом децом у конкретним ситуацијама, али и како да се изборе уколико се догоди нека од ситуација где ће се показати и негативна страна електронских медија, те пратити кроз време пратити сам напредак у усмеравању детета при коришћењу електронских медија.

У наредном периоду се свакако очекује још већи пораст корисника електронских медија, пошто је без тога данас малтене немогуће функционисати. Из тог разлога би било добро повећати свесност, како деце, тако и родитеља, када су у питању електронски медији, као и њихове могућности, биле оне позитивне или негативне.

Заједничким трудом и залагањем, породица и васпитачи могу детету обезбедити безбедну средину у којој ће дигитални медији позитивно утицати да дечији развој. Само уколико се примењују правилно донеће позитивне исходе. Свакако да децу у времену дигитализације не можемо изузети тотално, јер ћемо им тим својим поступком само направити штету. Деца морају да иду у корак са временом у којем живе, а ми смо ту да им будемо безрезервна подршка, те да их усмеримо и научимо да се заштите. Постављањем јасних правила (донесених заједничким снагама-родитељ и дете, васпитач и дете) детету ћемо обезбедити сигуан боравак на Интернету. Циљ је да одрасли континуирано унапређују своје дигиталне компетенције, како би на тај начин што више могла помоћи својој деци која одрастају у таквом времену.

ЛИТЕРАТУРА

Blum- Ross, A. & Livingstone, S. (2016): Families and Screen Time: Current Advice and Emerging Research.

Васић, С. (1973/2- 3): Дечији говор: Предшколско дете.

Васић, С. (1986): Говор вашег детета. Завод за уџбенике, Београд.

Velički, V. (2007). Uticaj medija na govor i početnu pismenost u predškolskom i ranom školskom razvoju, članak u Žborniku sa znanstvenog skupa „ Rano učenje hrvatskog jezika“, Zagreb: Europski centar za napredana i sustavna istraživanja i Učiteški fakultet u Zagrebu.

Zosh, J., Hopkins, E., Jensen, H, Lui, C., Neale, D., Pasek, K., Solis, L., Whitebread, D., (2017). Learning through play: a review of the evidence.

Кузмановић, Д. и сар. (2019): Деца у дигиталном добу: водич за безбедно и конструктивно коришћење дигиталне технологије и интернета. Београд: Ужички центар за права детета, Ужице.

Лимиш, Д. (2008): Деца и телевизија; Београд: Клио.

Bers, M. (2008): Подучавање рачунарског размишљања и кодирања мале деце, Универзитет Тафс, САД

Миленковић, С. (2012): Методика развоја говора, Сремска Митровица: Висока школа струковних студија за образовање васпитача.

Миленковић, С. (2012): Деца и медији, Сремска Митровица: Висока школа струковних студија за образовање васпитача.

Миленковић, С. , Николић, М. (2015): Компетенције васпитача за инклузивно образовање, Педагогија, бр. 4/ 2015 год. LXX, Београд: Форум педагога, УДК 371.134(497.113)376.1-056.26/36-053.2(497.113) ISSN 0031-3807, стр. 436-448.

Milenković, S. (2023). Development of Digital and Communication Competence at an Early Age, In: International conference „ Media and Challenges of Modern Society 2023“, 2. Jun 2023, Niš, Department of Communications and Journalism, Faculty of Philosophy, University of Niš, Serbia Pg. 7.

Milenković, S. (2021). Media Literacy – Encouragement OF Communication Competencies of Preschool Children U: Media and Challenges of Modern Society 2021. Niš: Filozofski fakultet Univerzitet u Nišu.

Milenković, S. (2022). Interkulturalizam i uticaj medija u komunikaciji u ranom uzrastu U: Interkulturalism In Education, Ed: Ivanić, I. , Ilić, S. , Radaković, D. Novi Sad, Oktobar 1st,

2022 The 8th international Conference InterKuit 2022, Novi Sad: Pedagogical Institute of Vojvodina i Nacionalni savetrumunskena nacionalnemanjine 978-86-80707-839, str. 46-47.

Николић, М., Миленковић, С. (2018). Предлог параграма за подстицање развоја предвештина читања у предшколској установи, Иновације у настави, XXXII, 2019/1, стр. 125-138 UDK 372.2::37.016:003-028.3 doi: 10.5937/inovacije1901125N.

Nikolić, M., Milenković, S., Pavlović, I., Budimir, J. (2021). Razvoj veština rane pismenosti i motivacije za usvajanje čitanja i pisanja kroz učenje u projektima Integrisan pristup u radu sa predškolskom decom, učenicima i korisnicima u vrtićima, školama i ustanovama socijalne zaštite (1; Kikinda; 2020) Kikinda: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi UDK 372.2(048.3)(0.034.4), ISBN 978-86-85625-58-9 15-17.

Nikolić, M., Milenković, S., Korać, I. (2023) Development of Phonological Abilities at The Preschool Age In The New World, In: Baran, M.F., Seydossoglu, S., Bilici, E.. International Coference Republic of Northern Cyprus, 202.

Nikolić, M., Milenković, S., Dačović, T. (2023). Speech Language Problems In Preschool Cildren: Recognition And Support. In Eliacih M., Gafurova, G. (Ed). The book of apstract IV International Halich congress on multidisciplinary research, (270 pp). Istambul, Turkiye: Iskad Institute.

Интернет и извори

1. https://www.youtube.com/watch?v=6Iy4mZAExoc&ab_channel=%C5%BDivare%C4%8DEmisija (емисија „Жива реч“ гост Урош Петровић, књижевник)
2. https://www.youtube.com/watch?v=UINhYROOmI&ab_channel=%C5%BDivare%C4%8DEmisija (емисија „Жива реч“ гост Душко Трифуновић, књижевник)
3. https://www.youtube.com/watch?v=XQWNVALy5g8&ab_channel=%C5%BDivare%C4%8DEmisija (емисија „Жива реч“ гост Раша Попов, књижевник)
4. https://www.youtube.com/watch?v=G6wBidxxek0&ab_channel=%C5%BDivare%C4%8DEmisija (емисија „Жива реч“ гост Љубивоје Ршумовић, књижевник)
5. https://www.youtube.com/watch?v=L2e9VcKfOuw&ab_channel=%C5%BDivare%C4%8DEmisija (емисија „Жива реч“ гост Добрица Ерић, књижевник)

6. https://www.youtube.com/watch?v=b7FRB9_VX40&ab_channel=%C5%BDivare%C4%8DEmisija (емисија „Жива реч“ гост Петар Краљ, глумац)

ПРИЛОЗИ

Анкетни упитник

Драги родитељи, овај упитник је део истраживања које се спроводи за утврђивањеначина коришћења и утицаја медијау оквиру породице, као и начина његовог контролисања. Резултати ће бити коришћени искључиво за израду завршног рада на Високој школи струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре „Сирмијум“ из Сремске Митровице. Анкета је анонимна, па Вас молимо да на сва питања одговорите објективно и самостално.

1. Године испитаника (једног од родитеља):

- до 30 година;
- од 31 до 40 година;
- преко 40 година.

2. Колико деце имате?

- једно дете;
- двоје деце;
- троје деце;
- више од троје деце.

3. Да ли у својем дому гледате телевизију или користите Интернет?

- да, гледамо телевизију;
- да, користимо Интернет;
- да, и гледамо телевизију и користимо Интернет;
- не користимо ни једно ни друго.

4. Колико често гледате дајете својој деци да гледају телевизију или да користе Интернет?

- свакодневно;
- три до четири пута недељно;
- једном недељно;
- друго.

5. Колико временски на дневном нивоу Ваша деца (Ваше дете) проводи времена на Интернету или гледајући ТВ?

- не гледа телевизију, нити користи Интернет;
- до сат времена;
- од сат времена до два сата;
- од два сата до пет сати;
- преко пет сати.

6. Сматрам да је потребно поставити одређена ограничења деци приликом коришћења електронских медија.

- у потпуности се слажем;
- делимично се слажем;
- нисам сигуран/на;
- делимично се не слажем;
- уопште се не слажем.

7. Битно је ограничити детету (деци) и сам садржај који ће да прати путем телевизије или Интернета.

- у потпуности се слажем;
- делимично се слажем;
- нисам сигуран/на;
- делимично се не слажем;
- уопште се не слажем.

8. Сматрам да у већини случајева успевам да усмерим своје дете и ограничим му коришћење електронских медија колико је то у мојој моћи у данашње време.

- у потпуности се слажем;
- делимично се слажем;
- нисам сигуран/на;
- делимично се не слажем;
- уопште се не слажем.

9. На који начин ограничавате свом детету или својом деци коришћење електронских медија?

- путем усмених упозорења и подсећања;
- тако што им блокирам коришћење медија путем одређених лозинки;
- тако што се електронски медији користе само у одређеној просторији;
- друго.

10. Како се Ваша деца или Ваше дете осећа због ограничења које му постављате?

- буде тужно;
- буде љуто;
- прихвати то као нешто што је нормално;
- покушава да гледа телевизију или користи Интернет без мог знања.

11. Да ли разговарате са Вашом децом о томе колико је штетно за вид често гледање телевизије или коришћење Интернета?

- да, често причамо о томе;
- да, понекад причамо о томе;
- не, немам баш пуно времена за причу о томе.

12. Да ли су Ваша деца упозната са негативним странама Интернета?

- да, јесу;
- не, нису.

13. Да ли Ваша деца више времена проводе тако што користе електронске медије или тако што се играју (цртају, играју се друштвеним играма, лоптом итд)?

- више користе електронске медије;
- више се играју;
- нисам сигуран/на.

14. Да ли имате понекад осећај да не знате како да се изборите са коришћењем електронских медија од стране Вашег детета?

- да, често;
- да, понекад;
- не, немам.

15. Значила би ми помоћ стручног лица (нпр. васпитача) када је реч о контроли деце везано за коришћење електронских медија.

- у потпуности се слажем;
- делимично се слажем;
- нисам сигуран/на;
- делимично се не слажем;
- уопште се не слажем.

16. Шта Вас највише брине када је у питању коришћење електронских медија од стране Вашег детета?

- њихово здравље;
- пасивност када је реч о физичком кретању, креативности, машти итд;
- контактирање деце од стране лоших људи (нпр. хакера, педофила);
- утицање на њихово самопоуздање путем нереалних приказа живота људи;
- све набројано;
- нешто друго.

Хвала Вам на издвојеном времену.